

МОВА І ЗМІ

УДК 81'373.612.2:316.77:314.745

<https://doi.org/10.23939/sjs2025.02.100>

Христина Дацишин

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів
chrystyna.datsyshyn@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3308-8307

НОМІНАТИВНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВИМУШЕНИХ ВНУТРІШНІХ МІГРАНТІВ: МЕДІЙНИЙ КОНТЕКСТ СТВОРЕННЯ МОВНОГО ОБРАЗУ ОСОБИ

© Христина Дацишин, 2025

На позначення осіб, які через війну вимушено змінили місце проживання в межах України, у медіатекстах використовують назви “внутрішньо переміщена особа”, “ВПО” (без розшифрування), “переселенець”, одиничними є випадки вживання назв “біженець”, “новий мешканець”, “евакуйований”, “новоприбулий”. Ці номінативні одиниці мають деякі відмінності у значенні, підтверджені медійним контекстом їх використання. Абревіатура “ВПО” найчастіше відображає знеособлення, пасивність, нездатність до активних дій. Розшифрована абревіатура “внутрішньо переміщена особа” більшою мірою розкриває особу, однак пасивний дієприкметник у її складі також спонукає сприймати людину насамперед як реципієнта допомоги. Іменник “переселенець” містить значення сему результату активної самостійної дії, поєднання з прикметником “вимушений” робить текст більш емоційно насиченим; саме тексти зі словом “переселенець” найчастіше подають інформацію про активну дію, результативність та успіх, їх використовують для презентації та самопрезентації внутрішньо переміщених осіб.

Журналістам потрібно враховувати, що конотації слів і мовний образ осіб, названих цими словами, формуються значною мірою під впливом медіа. З огляду на це варто розширювати сполучуваність офіційного терміна “внутрішньо переміщена особа (ВПО)”, збільшуючи кількість текстових фрагментів, де ця номінативна одиниця називає не пасивного отримувача допомоги, а активну особу, яка бере на себе відповідальність за своє життя. Також, за можливості, варто уникати невинуватого економії мовних засобів і використовувати повне словосполучення, а не абревіатуру, за якою дуже важко побачити людину.

Ключові слова: медіа, медіатекст, журналіст, комунікація, комунікативні девіації, діалог, реципієнт, журналістська етика, тональність медіатексту, номінативна одиниця, мовний образ особи, внутрішньо переміщена особа, переселенець.

Вступ. У сучасному інформаційному суспільстві медіа є важливим засобом, який формує в реципієнтів картину світу. У цьому процесі має значення, зокрема, спосіб подачі інформації про факти, який може бути нейтральним, передбачати самостійне оцінювання фактів на етапі сприйняття інформації, а може містити авторські оцінки чи підштовхувати до позитивного або негативного оцінювання таких фактів унаслідок використання емоційно та оцінно забарвлених слів у текстовому оточенні, вибору тих чи інших номінативних одиниць для позначення того самого фрагмента дійсності.

Постановка проблеми. Російська агресія проти України, повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року зумовили появу осіб, які були змушені покинути власні домівки і переселитися у порівняно безпечні регіони країни. Теми, пов'язані з життям внутрішньо переміщених осіб, є актуальними в сучасних українських медіа, що робить проблеми вимушених переселенців до порівняно безпечних регіонів України помітними для решти суспільства, сприяє формуванню громадської думки, створює образ нових мешканців громад. Роль медіа у цих процесах має бути максимально конструктивною як для побудови комунікації всередині громад, які прийняли переселенців, так і для ширшого суспільного діалогу на основі взаєморозуміння та взаємоповаги.

Актуальність дослідження зумовлена потребою виявити, як медіа формують образ внутрішньо переміщених осіб, які мовні засоби використовують, якою є загальна тональність таких публікацій. Результати дослідження допоможуть, з одного боку, усвідомлено вибирати одну з номінацій, з іншого – розширювати медійні контексти найчастотніших номінативних одиниць, що сприятиме уникненню комунікаційних девіацій під час роботи з журналістськими текстами, присвяченими соціально чутливим групам громадян, забезпечуватиме реалізацію принципів журналістської етики. У перспективі це буде корисним для ефективної комунікації між новими і старими мешканцями громад, ширшого суспільного діалогу, успішної культурної та економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

Формулювання мети та завдань статті. Мета статті – дослідити медійний контекст використання різних номінацій осіб, що внаслідок воєнних дій переселилися в безпечніші регіони України. Завдання – окреслити термінологічно-понятійну сферу, пов'язану з номінацією осіб, які змінили місце проживання через воєнні загрози, систематизувати засоби створення образу переміщеної особи в медіа, які виходять у порівняно безпечних регіонах України, виявити тональність медіатекстів, присвячених темі внутрішнього переміщення громадян в межах України під час війни, перевірити гіпотезу щодо мови ненависті; виявити значеннєві відмінності у текстах з різними мовними одиницями, використаними для номінації внутрішньо переміщених осіб.

Практичним результатом дослідження мають стати рекомендації щодо можливостей використання окремих номінативних одиниць у медіатекстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення тем, пов'язаних з людьми, що змінили місце проживання через воєнні дії, перебувало у фокусі зацікавлень як науковців, так і представників громадських організацій. Дослідники вивчають термінологічно-поняттєвий апарат, пов'язаний юридичними аспектами номінації та статусу осіб, які змінили місце проживання через війну [4, 9], аналізують лексикографічні аспекти окремих номінацій [2]. Інший аспект досліджень – спосіб медійного відображення переміщених осіб. А. Костовська звертає увагу на толерантність у висвітленні цієї теми [3]; Л. Апостолова стверджує, що в зображенні переселенців домінують негативні стереотипи [1], про негативні стереотипи, “асоціацію між ВПО та загрозою громадській безпеці, здоров'ю та життю” пишуть виконавці проєкту “Стереотипи та мова ворожнечі щодо внутрішньо переміщених осіб у контенті регіональних медіа” (грудень 2022 р. – січень 2023 р.) [7]; Н. Стеблина пропонує рекомендації щодо уникнення стереотипів [10], О. Проценко зазначає, що “образ ВПО конструється як образ людей, що не здатні вирішити свої проблем та потребує допомоги” [6; с. 122].

Незважаючи на увагу медіа, підтримку максимально толерантного висвітлення теми внутрішніх мігрантів завдяки залученню фінансування міжнародних організацій [5], наукове опрацювання цієї теми недостатнє, значна частина публікацій стосується періоду до початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, а тому не відображає сучасних реалій. Також потребує вивчення і систематизації медійний контекст використання номінативних одиниць на позначення людей, що змінили місце проживання через війну, створення мовного образу таких осіб.

Методологічна основа дослідження. Для досягнення мети дослідження було застосовано комплекс наукових методів. Метод моніторингу дав змогу виявити одиниці медіатекстів, у яких йдеться про внутрішньо переміщених осіб. Метод контекстуального аналізу виявив поєднання певних номінацій з іншими словами в реченні, що дало змогу окреслити компоненти мовного образу внутрішньо переміщених осіб, визначити тональність текстів з аналізованими номінативними одиницями.

Метод порівняння виявив відмінності у мовному образі переміщених осіб залежно від використаних номінативних одиниць. За допомогою методу синтезу були зроблені узагальнення щодо того, який образ внутрішньо переміщеної особи формують сучасні медіа, запропоновані рекомендації для журналістів з метою розширення медійного контексту використання різних номінативних одиниць для уникнення комунікативних девіацій.

Виклад основного матеріалу. Номінативні одиниці на позначення осіб, які через війну вимушено змінили місце проживання в межах України, мають законодавчо закріплене значення, насамперед це стосується термінів “біженець” та “внутрішньо переміщена особа”. М. Сірант підкреслює, що “цивільні особи визнаються біженцями, якщо вони перетнули будь-який кордон у пошуках порятунку в іншій країні” [9, с. 159], внутрішньо переміщені особи не перетинають кордонів своєї держави [9, с. 156]. Як зазначає М. Логвинова, “плутанина цих понять викликає багато суперечок: називаючи внутрішньо переміщених осіб України біженцями, можна помилково зробити висновки, що тимчасово окупована Російською Федерацією Автономна Республіка Крим та частини Донецької та Луганської областей не є територіями України” [4, с. 48].

Емпіричним матеріалом дослідження стали публікації видань “Високий Замок” (Львів) та Район.Луцьк за 2022–2025 роки, у яких використано номінації *внутрішньо переміщена особа, ВПО (без розшифрування), переселенець*, одиничними є випадки вживання назв *біженець, новий мешканець, евакуйований*.

У структурі речень аббревіатура ВПО переважно є другорядним членом – додатком або означенням. Текстові фрагменти інформують про надання нового статусу (*зареєстровано 500 ВПО, маємо динаміку реєстрації ВПО*); допомогу з житлом, вирішення житлових проблем (*житло віддати ВПО; поселяють ВПО; обіцяють ключі від квартир для ВПО; забезпечать понад 3 тисячі квартир для ВПО; субсидії на оренду житла для ВПО; покращення житлових умов ВПО; допомогти ВПО з квадратними метрами*); прихисток на новому місці (*село стало другою домівкою для ВПО; не відмовить у прихистку ВПО*); надання допомоги в пошуку роботи, (*працюємо з ВПО, шукаємо їм роботу; вчимо ВПО писати “смачне” резюме; кажемо ВПО, що шукати роботу – це тяжка робота; організуємо для ВПО ярмарки вакансій, допомагаємо з фінансуванням курсів для перекваліфікації*); надання фінансової та консультативної допомоги для відкриття власної справи (*деяким ВПО дали по 3–5 тисяч доларів грантів на відкриття власної справи; проводимо для ВПО курси з основ підприємництва*); надання допомоги для соціальної адаптації, інтеграції в громади (*проект спрямований на соціальну адаптацію ВПО; організували сплав на байдарках для місцевих і ВПО*); допомогу загалом, без цільової конкретизації (*запрацює нова програма підтримки ВПО*); заохочення до дії (*заохотити ВПО до вивчення державної мови*).

У таких контекстах відображене сприйняття людини як об’єкта дії, пасивного отримувача послуг, реципієнта допомоги, користувача державних програм. Таку особу треба захищати, підтримувати, навчати, пояснювати їй кроки до покращення ситуації, стимулювати до активних дій, у багатьох ситуаціях вона є безпорадною. В аналізованих контекстах не видно індивідуальності, бажань і прагнень людини, її здібностей, навичок, умінь, навіть найпростіші дії хтось виконує замість неї. Водночас такі тексти здебільшого нейтральні за тональністю.

Одиничними є випадки, коли аббревіатура ВПО в реченні є додатком в орудному відмінку, називаючи суб’єкта дії. У виявленому фрагменті тексту йдеться про небажання, невміння вирішувати проблеми або навіть штучне створення проблем: *виклики в пошуку роботи серед ВПО часто були надумані самими ж ВПО*, дієприкметник “надумані” надає реченню негативної тональності.

В інших фрагментах медіатекстів аббревіатура ВПО є підметом, що називає суб’єкта дії чи носія ознаки. Тестові фрагменти інформують про наявність статусу (*мають статус ВПО*); самостійне переміщення у порівняно безпечні регіони (*щодня приїжджають по 50–60 ВПО, які тікають від обстрілів*); самостійне оформлення та використання допомоги від держави чи громад (*ВПО оформлюють пільги*); проживання в наданому державою чи громадою безкоштовному житлі (*ВПО мешкають в трьох локаціях; тут мешкає ще плюс кількості ВПО, частина яких збираються тут жити, доки не завершиться війна*); наявність професійної кваліфікації (*багато ВПО мають навички*

робітничих професій); наявність хобі, індивідуальних зацікавлень (якщо **ВПО любить** вишивати чи в'язати); дії для пошуку роботи на новому місці (**ВПО проходять перекваліфікацію**, кардинально **змінюють професію**; **ВПО шукають роботу**); результативність пошуку роботи, досягнення успіху, активну життєву позицію, готовність до змін (**ВПО перекваліфіковуються**; **ВПО стають** ФОПами, **відкривають бізнес**; **ВПО швидко працевлаштовуються** у громаді, **допомагають** розвиватися бізнесу, соціальній сфері, **сплачують** на місці податки, **активні та цілеспрямовані ВПО працюють**); виконання дій під зовнішнім тиском, примусом (чимало **ВПО повинні змінити** свою професію; **ВПО доведеться сплачувати** орендну плату); психологічну нестійкість, тривожність, нездатність долати виклики (**ВПО самі шукали у собі тригери і зовсім не працювали над ними**); наявність проблем, зокрема проблем із житлом (**ВПО зіштовхуються** з базовими потребами, зокрема проживанням).

Такі контексти демонструють сприйняття людини як активного діяча, який бере на себе відповідальність за своє життя, маючи для цього відповідні професійні та людські якості. Такі тексти мають нейтральну або позитивну тональність, яка може бути підсилена прикметниками *активний, цілеспрямований* тощо.

Абревіатура ВПО переважно координується з присудком у множині, тобто йдеться про групу людей, а не про конкретну людину.

В аналізованих текстах абревіатура ВПО може бути розшифрована, сполучення слів *внутрішньо переміщена особа* подають перед першим використанням абревіатури ВПО або самостійно. Як додаток у реченні це сполучення слів актуалізує значення “об’єкт підтримки, співчуття, молитви” (*Волинь прийняла внутрішньо переміщених осіб; здивуватися молитвам за внутрішньо переміщених осіб*); отримувач безкоштовного житла (*тимчасове безоплатне розміщення внутрішньо переміщених осіб (ВПО)*); “отримувач допомоги в адаптації та інтеграції” (*підтримка та адаптація внутрішньо переміщених осіб*); “особа з активною громадянською позицією” (*консультативно-дорадчий орган, який об’єднує внутрішньо переміщених осіб з проактивною громадянською позицією, відповідними досвідом і знаннями*).

Якщо розшифрована абревіатура є підметом, називає виконавця дії, то в аналізованих текстах йдеться про проблеми (які проблеми *мають* внутрішньо переміщені особи; головні **проблеми**, з яким **стикається** кожна внутрішньо переміщена особа; внутрішньо переміщені особи **озвучили** чимало проблем); отримання допомоги для вирішення житлових проблем (*сім’ї внутрішньо переміщених осіб... отримали ключі від своїх нових помешкань*); **вдячність** воїнам-захисникам (*величезний букет квітів від своєї спільноти “внутрішньо переміщені особи” піднесли на могилу Героя України*); активну позицію у пошуку прихистку (*в пошуках прихистку до області прибуло 211 внутрішньо переміщених осіб*); цільову аудиторію проєкту (*цільова аудиторія проєкту – внутрішньо переміщені особи*).

Хоч назва внутрішньо переміщена особа та її абревіатура мають те саме значення, практика медійного використання цих варіантів має деякі відмінності. У номінації – сполученні слів – чітко зазначеним є ключове слово *особа*, тому в таких контекстах більш помітною є людина з її емоціями і прагненнями, індивідуальними рисами. Така особа має голос, активно діє і висловлюється.

На позначення осіб, що змінили місце проживання через воєнні загрози, використовують слово переселенець (вимушений переселенець). Це слово закріплене у словнику із значенням “той, хто переселився, переселяється на нове місце проживання або переселений куди-небудь” [8]. У цьому тлумаченні закладено два способи переселення – самостійний (активна дія, особове дієслово) і примусовий (пасивний дієприкметник). У сучасних медіа слово *переселенець* стосується переселення під час війни росії проти України; закріпилося також поєднання цього слова з прикметником “вимушений”, який вказує на самостійне переселення під впливом обставин.

В аналізованих текстах це слово використовують як додаток, такі фрагменти інформують про збільшення кількості осіб зі статусом переселенця (побільшало вимушених переселенців), надання прихистку (приймати переселенців); надання безкоштовного харчування, житла (безкоштовно годували вимушених переселенців; поселили переселенців, придбано 5 квартир для переселенців; відчинила двері свого новозбудованого будинку для переселенців; реалізують 3 тисячі квартир для переселенців; розмістити переселенців; продовжити перебування переселенців у санаторії); допомогу в лікуванні (вимушеній переселенці пересадили кістковий мозок); допомогу в працевлаштуванні (шукачів роботи серед переселенців працевлаштовують); допомогу в соціальній та культурній

адаптації, в навчанні (*безкоштовне навчання української мови для вимушених російськомовних переселенців; для переселенців організовуватимуть різні події; вчителі більше часу приділяють дітям-переселенцям*); допомогу у вирішенні проблем (*які ще проблеми переселенців вирішуйте?*); спільний досвід переселенців і місцевих мешканців (*в кожного переселенця, як і в кожного львів'янина, є хтось із сім'ї, хто воює чи залишився на територіях, що під обстрілами*).

У реченнях, де слово переселенець є підметом, актуалізовано інформацію про факт проживання у порівняно безпечних регіонах (*мешкає 570 вимушених переселенців; переселенці починають життя на новому місці, вимушені переселенці, які через війну покинули рідні домівки... й перебралися у безпечну карпатську глибинку*); можливість користуватися безкоштовним житлом на новому місці, отримати пільги для придбання чи оренди житла (*переселенці можуть мешкати в гуртожитках 2–2,5 роки; сім'ї переселенців можуть придбати житло у кредит за найнижчою в Україні ставкою; переселенці отримують субсидію на оренду житла*); активність у пошуку роботи, пов'язані з цим труднощі (*які бар'єри мають переселенці під час пошуку роботи; 37 % вимушених переселенців зіштовхуються з проблемою нестачі вакансій за своєю спеціальністю*); успішний результат пошуку роботи (*чимало переселенців скористалися послугами Служби зайнятості: отримали ваучери на навчання та перекваліфікувалися, або ж виграли грант та відкрили власну справу, переселенці працюють у нашій міськраді та в інших меріях*); активність в ухваленні рішень (*сім'я вимушених переселенців прийняла рішення продовжити лікування*); активність в інтеграції, свідому громадянську позицію (*переселенці вивчають українську мову*); отримання допомоги (матеріальної, медичної) (*переселенці отримали електроплити; переселенець потребує медичних послуг*); активне, насичене подіями життя на новому місці (*переселенці святкують уродини й грають весілля, переселенці стали... акторами; Вивчаючи край, куди їх доля закинула, переселенці беруть участь в екскурсіях... Повертають собі смак до життя*); активну залученість в життя громади (*переселенці одягнули у вишиванку пам'ятник Великому Кобзареві у Бережанах*): не отримання, а надання допомоги місцевим громадам (*Переселенці садили у Карпатах ялици; вимушені переселенці зробили багато добрих справ*); складні обставини, від яких вдалося врятуватися на новому місці (*переселенці із зон бойових дій тиждів не могли хліба найстися*); вимушену активну дію (*вимушені переселенці повинні покинути санаторій*).

Номінація “переселенець” має також специфічні функції – в аналізованих текстах її використовують у звертаннях (*Переселенці, гайда на безкоштовні курси української!*); для презентації героїв публікацій, розповідей про історію успіху: *моя співрозмовниця – Наталія Саламатіна, вимушена переселенка із Горлівки Донецької області*, далі в матеріалі про героїню написано: *відкрила салон краси, сплачує в бюджет податки, була серед тих, хто шукає роботу, а тепер – вона роботодавець* (ВЗ, 19.12.24) Слово переселенець є самоназвою у розповідях від першої особи *Я двічі вимушена переселенка* (ВЗ, 19.12.24).

Слово “переселенець” розкриває особу як людину, що долає життєві труднощі, тексти з цим словом мають нейтральну або позитивну тональність, емоційне навантаження (співчуття, підтримка, захоплення), яке може бути підсилене використанням прикметника “вимушений”.

Номінація “біженці” є помилковою і майже не трапляється в аналізованих текстах, одиничними є випадки використання слів “новоприбулі” (наголошують на тому, що особи є новими мешканцями громади), “вимушено евакуйовані особи” (підкреслюють вимушений спосіб переселення).

Висновки. Медійний контекст номінативних одиниць (*внутрішньо переміщені особи, ВПО, переселенці, вимушені переселенці*) на позначення осіб, які через війну переселилися у порівняно безпечні регіони України, має певні відмінності. Абревіатура ВПО найчастіше відображає знеособлення, пасивність, нездатність до активних дій. Розшифрована абревіатура більшою мірою розкриває особу, однак пасивний дієприкметник у її складі також спонукає сприймати людину як таку, що здебільшого є реципієнтом допомоги. Іменник “переселенець” містить сему результату активної самостійної дії, поєднання з прикметником “вимушений” робить текст більш емоційно насиченим, саме тексти зі словом “переселенець” найчастіше подають інформацію про результативність та успіх, їх використовують для презентації та самопрезентації внутрішньо переміщених осіб.

Журналістам потрібно враховувати, що конотації номінативних одиниць, мовний образ названих цими словами осіб формуються значною мірою під впливом медіа, а тому варто розширювати

контексти офіційного терміна “внутрішньо переміщена особа (ВПО)”, збільшуючи кількість текстових фрагментів, де ця абревіатура називає не пасивного отримувача допомоги, а активну особу, яка успішно долає життєві труднощі і живе повноцінним життям. Також, за можливості, варто уникати невинновинної економії мовних засобів і використовувати повне словосполучення, а не абревіатуру, за якою важко побачити людину.

Тональність медіатекстів з аналізованими номінаціями нейтральна або позитивна. Не виявлено мови ненависті, внутрішні мігранти зображені як люди, що мають різні проблеми, приймають допомогу для їх подолання, водночас помітним є формування образу переміщеної особи як успішної людини з активною життєвою позицією, яка адаптується до нових обставин життя, інтегрується в громаду, висловлює вдячність за допомогу і підтримку і сама готова допомагати іншим.

Перспективним вважаємо аналіз використання номінативних одиниць на позначення внутрішніх мігрантів із застосуванням статистичних методів дослідження, а також порівняння використання цих номінацій у різних хронологічних межах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апостолюва Л. Українські журналісти мають позбутися стереотипів щодо внутрішньо переміщених осіб. 2017. URL: <https://detector.media/infospace/article/123420/2017-02-22-ukrainski-zhurnalisty-mayut-pozbutysya-stereotypiv-shchodo-vnutrishno-peremishchenykh-osib/>.
2. Бирик С. П. Термін “переселенець”: лексикографічний і дискурсивний аспекти функціонування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 32. Т. 3. С. 11–14.
3. Костовська А. Переселенці в українських інтернет-ЗМІ: проблема мовно-толерантного висвітлення. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”, серія “Філологія”*. 2018. Вип. 2 (70). С. 100–102.
4. Логвинова М. О. Внутрішньо переміщені особи як категорія вимушених мігрантів: поняття та ознаки. *Науковий вісник ХДУ. Серія Географічні науки*. 2019. № 11. С. 44–50.
5. Мухарина В. Попри труднощі з фінансуванням і виклики війни, регіональні медіа покращують взаємодію з аудиторією за підтримки НСЖУ та Фонду Маршалла США. 2024. URL: <https://nsju.org/novini/popry-trudnoshhi-z-finansuvannyam-i-vyklyky-vijny-regionalni-media-pokrashhuut-vzayemodiyu-z-audytoriyeyu-za-pidtrymkyy-nshzu-ta-fondu-marshalla-ssha>.
6. Проценко О. О. Образ внутрішньо переміщених осіб в медійному дискурсі: критичний дискурс-аналіз повідомлень ЗМІ. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Соціологія і політичні науки*. 2018. Т. 23. Вип. 1 (30). С. 122–130.
7. Робота медіа з ВПО: дослідження, стереотипи та робота з чутливими темами. URL: <https://yeddanniazaradyii.org.ua/publications/robota-media-z-vpo-doslidzhennia-stereotypy-ta-robota-z-chutlyvymy-temamy/>.
8. Русанівський В. М. (Ред.). *Словник української мови: в 20 тт.* Київ : Наукова думка, 2020. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=15999&page=528>.
9. Сірант М. М. Біженці та внутрішньо переміщені особи: співвідношення понять. *Митна справа*. 2015. 2(2.2). С. 154–159.
10. Стеблина Н. Параграф 5. Місцева журналістика та війна. *Місцева преса: посібник для ЗМІ. Як регіональним журналістам працювати за часів нових медіа та кризи демократії*. 2018. URL: <http://www.ualocal.media/?tag=дискримінація-переселенців>.

REFERENCES

1. Apostolova, L. (2017). Ukraini zhurnalisty maiut pozbutysia stereotypiv shchodo vnutrishno peremishchenykh osib [Ukrainian journalists must get rid of stereotypes about internally displaced persons]. Retrieved from <https://detector.media/infospace/article/123420/2017-02-22-ukrainski-zhurnalisty-mayut-pozbutysya-stereotypiv-shchodo-vnutrishno-peremishchenykh-osib/> (accessed 15 October 2024).
2. Bybyk, S. P. (2018). Termin “pereselenets”: leksykoheafichnyi i dyskursyvnyi aspekty funktsionuvannia [The term “internally displaced persons”: lexicographic and discursive aspects of functioning]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu Ser.: Filolohiia* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University, Philology Series], 32, 3, 11–14.
3. Kostovska, A. (2018). Pereselentsi v ukrainskykh internet-ZMI: problema movno-tolerantnoho vysvitlennia [Internally Displaced Persons in Ukrainian Online Media: The Problem of Language-Tolerant Coverage], *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia” seriia “Filolohiia”* [Scientific Notes of the National University “Ostroh Academy”, series “Philology”], 2(70), 100–102.

4. Lohvynova, M. O. (2019). Vnutrishno peremishcheni osoby yak katehoriia vymushenykh mihrantiv: poniattia ta oznaky [Internally displaced persons as a category of forced migrants: concept and characteristics], *Naukovyi visnyk KhDU. Seriya Heohrafichni nauky* [Scientific Bulletin of KhSU. Geographical Sciences Series], 11, 44–50.
5. Muskharina, V. (2024). Popry trudnoshchi z finansuvanniam i vyklyky viiny, rehionalni media pokrashchuiut vzaiemodiiu z audytoriiu za pidtrymky NSZhU ta Fondu Marshalla SShA [Despite funding difficulties and the challenges of war, regional media are improving audience engagement with the support of the National Union of Ukrainian Journalists and the US Marshall Fund]. Retrieved from <https://nsju.org/novini/popry-trudnoshhi-z-finansuvanniam-i-vyklyky-vijny-regionalni-media-pokrashchuyut-vzayemodiyu-z-audytoriiyeyu-za-pidtrymky-nszhu-ta-fondu-marshalla-ssha> (accessed 12 January 2025).
6. Protsenko, O. O. (2018). Obraz vnutrishno peremishchenykh osib v mediinomu dyskursi: krytychnyi dyskurs-analiz povidomlen ZMI [The image of internally displaced persons in media discourse: critical discourse analysis of media reports], *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova. Sotsiologhiia i politychni nauky* [Bulletin of the I. I. Mechnikov ONU. Sociology and Political Science], 23, 1 (30), 122–130.
7. Robota media z VPO: doslidzhennia, stereotypy ta robota z chutlyvymy temamy” [Media work with IDPs: research, stereotypes and working with sensitive topics]. Retrieved from <https://yednanniazaradydii.org.ua/publications/robota-media-z-vpo-doslidzhennia-stereotypy-ta-robota-z-chutlyvymy-temamy/> (accessed 5 January 2025).
8. Rusanivskyi, V. M. (Ed.). (2020). *Slovyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]: v 20 tt. K.: Naukova dumka. Retrieved from <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=15999&page=528> (accessed 20 January 2025).
9. Sirant, M. M. (2015). Bizhentsi ta vnutrishno peremishcheni osoby: spivvidnoshennia poniat [Refugees and internally displaced persons: the relationship between concepts], *Mytna sprava* [Customs], 2(2.2), 154–159.
10. Steblyna, N. (2018). Parahraf 5. Mistseva zhurnalistyka ta viina, [Paragraph 5. Local Journalism and War], *Mistseva presa: posibnyk dlia ZMI. Yak rehionalnym zhurnalistam pratsiuvaty za chasiv novykh media ta kryzy demokracji* [Local Press: A Guide for Media. How Regional Journalists Can Work in Times of New Media and Crisis of Democracy]. Retrieved from <http://www.ualocal.media/?tag=дискримінація-переселенців> (accessed 18 December 2025).

Khrystyna Datsyshyn

NOMINATIVE UNITS FOR DENOTING FORCED INTERNAL MIGRANTS: THE MEDIA CONTEXT OF CREATING A VERBAL IMAGE OF A PERSON

Media texts use the names “internally displaced person”, “IDP” (without decoding), “migrant” to refer to people who were forced to change their place of residence within Ukraine due to the war, there are individual cases of using the names “refugee”, “new resident”, “evacuee”, “new arrival”.

Each nominative unit has some differences in meaning, confirmed by the media context of their use. The abbreviation “IDP” most often reflects depersonalization, passivity, inability to take active actions. The deciphered abbreviation “internally displaced person” reveals the person to a greater extent, but the passive participle in its composition also encourages us to perceive the person primarily as a recipient of assistance. The nominative unit “migrant” contains the semantic meaning of the result of active independent action, the combination with the adjective “forced” makes the text more emotionally charged; texts with the word “migrant” most often provide information about active action, effectiveness and success, they are used for the presentation and self-presentation of internally displaced persons.

Journalists should take into account that the connotations of words and the linguistic image of the person named by these words are largely shaped by the media. In view of this, it is worth expanding the compatibility of the official term “internally displaced person (IDP)”, increasing the number of text fragments where this nominative unit does not refer to a passive recipient of assistance, but to an active person who takes responsibility for his or her life. Also, if possible, it is worth avoiding unjustified economy of linguistic means and using the full phrase, not an abbreviation, because it is very difficult to see the person behind the abbreviation.

Keywords: media, media text, journalist, communication, communicative deviations, dialogue, recipient, journalistic ethics, tonality of media text, nominative unit, verbal image of a person, internally displaced person, migrant.